

SREDIŠNJI DIO OLTARA IZ CRKVE SV. Marije u REMETINCU kraj VARAŽDINA. Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt

slikarstvu. Kao što su mu izvori različiti, tako su mu i dometi neujednačeni, oscilirajući između tradicijskih i novih renesansnih rješenja. To se uočava i u prihvaćanju tipa »Svete konverzacije«, u kojoj su likovi smješteni u jedinstvenome stvarnom prostoru (pala Đorđić, 1513), i zatim ponovnom vraćanju na srednjovj. koncepciju triptiha, u kojemu su likovi odvojeni svaki u svojem polju (na Dančama, 1517). Realističko renesansno slikarstvo zastupa od domaćih majstora još samo *Vicko Lovrin* (realni pokret i majstorski slikač oklop Sv. Mihovila, osuvremenjivanje prizora muke Sv. Sebastijana u kojemu se pojavljuju turski strijelci), dok će se ostali slikari dubrovačke škole ili vratiti na starije uzore biz. slikarstva ikona (*Franjo Matijin*) ili izgubiti u slabokrvnoj provincijalnosti. Možda je povratak slikarstvu ikona, kao i Božidarevićev povratak triptihu, samo znak prema prošlosti okrenute dubrovačke sredine u jeku tur. opkoljenja.

Od zidnoga slikarstva XV. i XVI. st. očuvalo se malo; najveći broj djela zidnoga slikarstva očuvao se u Istri, dok su gotovo sva djela te vrste u Dalmaciji propala ili su uništena, a među njima su i neka monumentalnih dimenzija, vezana uz imena velikih renesansnih majstora (»Posljednji sud« u apsidi zadarske katedrale, vjerojatno djelo A. Medulića). Istarsko zidno slikarstvo XV. st. zapravo je kasnogotičko i tek se ponegdje pojavljuje neka renesansna kompozicija ili perspektivno riješen prostor (Sv. Marija u Oprtlju) ili pak poneki majstor nemoćno slijedi tal. uzore (Anton iz Kašćerge u crkvi Sv. Roka u Draguču, 1529. i 1537). Rez u kontinuiranome razvoju zidnoga slikarstva u toj regiji donosi utjecaj protestantizma sa svojom averzijom prema slici.

R. Ič.

Primijenjena umjetnost. Među crkv. se predmetima ističe drveni tabulat, kasetiran, rezbaren i oslikan, postavljen u Novoj crkvi u Šibeniku 1623. Najvredniji su spomenici renesansnoga drvorezbarstva klupe u zagrebačkoj katedrali: dvije (treća u Muzeju grada Zagreba) s intarzijama biljnih motiva i gradskih vrata na naslonima, rad Firentinca *I. Niczea* iz

1499. ili 1507, te dvije (s likovima evanđelista na naslonima), rad slikara *Petra* i kipara *Nikole* iz 1520.

Od renesansno oblikovanih drvenih oltara, kojih ima više u Istri i Hrvatskome primorju, vrsnoćom se znatno ističe oltar iz Remetinca blizu Varaždina. Reljefne izvedbe renesansnih slika vidljive su na oltarima u Omišlju na Krku, kojemu je središnji dio ispunjen lirske nadahnutim kipovima, te u Umagu, u Puli, na Košljunu, u Vignju. Prepletanje estetskih struja pokazuju veliki iz drva rezbareni i raskošno obojeni oltari dubrovačkoga okružja. Najpoznatiji su u matičnoj crkvi na Šunju na Lopudu, te u Dubrovniku u crkvama franjevaca i dominikanaca. Drvena oslikana raspela renesansnih obilježja izrađivao je splitski kipar kanonik *J. Petrović* (sred. XV. st.). Poč. XVI. st. autori drvenih kipova Marije s Djetetom su venec. majstori *Andrija* iz Murana (Cres), *Paolo* i *Ivan Campsa* (Baška, Buje), nepoznati rezbari (Bale, Boljun). *F. Čiočić* (Čučić), rođen u Blatu na Korčuli, ostavio je dvadesetak svetačkih kipova pomalo krutih oblika (kraj XVI. st.).

Renesansnim ukrasima i reljefnim likovima svetaca ukrašavao je svoja zvona i topove *Ivan Krstitelj Rabljanin*, od 1505. u službi Dubrovačke Republike (top s likom Sv. Vlaha, zvono za gradski sat u Dubrovniku). Brončana kucala ili alke za vrata, katkad s mitološkim likovima ili ljudskim poprsjima ukrašavala su vrata palača (Korčula, Šibenik, otok Brač, Istra), većinom nabavljena u radionicama kipara *T. Aspettija* i *N. Roccatagliate* u Veneciji. Bakreno crkv. posuđe, zlatni i srebrni liturgijski predmeti i zavjetni darovi renesansnih značajki čuvaju se u riznicama mnogih crkava, osobito katedralnih (Zagreb, Dubrovnik, Split). *H. Fortezza*, rođen u Šibeniku u XVI. st., izrađivao je svetačane posude sa sitnoreliefnim prikazima omiljenih tema bitaka i mitskih likova (radovi u Veneciji i Šibeniku).

R. je ostavila jasan trag u iluminiranju knjiga, njihovu ukrašavanju motivima klasična podrijetla i antikizirajuće tipologije. Svjedoče o tome rukopisni svesci iz Dubrovnika (kraj XV. st.), »Misal« iz negdašnje knjižnice Zmajevićeva seminara u Zadru, »Statut Vodnjana« iz Istre, zagrebački »Misal Jurja Topuskoga« (pretpostavlja se da je veći broj umetnutih stranica svojeručno izradio J. Klovčić). Europskoga su značaja imena *F. Petančića*, voditelja skriptorija na dvoru Matije Korvina i *J. Klovčića*, koji je djelovao u Ugarskoj i Italiji. Među ranim tiskanim knjigama ističu se dekoracijama i ilustracijama »Zagrebački brevijar biskupa Osvalda« (1484) i »Misal biskupa Luke« (1509), oba tiskana u Veneciji. Bakroresci *M. Kolunić-Rota* i *N. Bonifacij* iz Šibenika djelovali su od sred. XVI. st. u Italiji i Austriji uglavnom kao ilustratori knjiga, ali i tvorcii samostalnih grafičkih listova visoke likovne kakvoće. Popunili su mnoga putopisna izdanja kartografskim priložima, tlorisima građevina i vedutama gradova, a okušali su se i kao portretisti.

LIT.: *D. Frey*, Der Dom von Sebenico und sein Baumeister Giorgio Orsini, Jahrbuch CC, 1913. — *H. Folmesich*, Studien zur Entwicklung der Architektur und Plastik des XV Jahrhunderts in Dalmatien, ibid., 1914. — *Lj. Karaman*, Umjetnost u Dalmaciji, XV. i XVI. vijek, Zagreb 1933. — *C. Fisković*, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947. — *Lj. Karaman*, Spomenici renesanse i ostaci graditeljstva iz vremena turske vlasti, HZ, 1950. — *L. Beritić*, Utvrđenja grada Dubrovnika, Zagreb 1955. — *K. Prijatelj*, Ivan Duknović, Zagreb 1957. — *C. Fisković*, Aleši, Firentinac i Duknović u Trogiru, Bulletin JAZU, 1959, 1. — *Isti*, Pri kraju razgovora o dubrovačkoj Divoni, Prilozi—Dalmacija, 1959. — *M. Prelog*, Dva nova »putta« Jurja Dalmatinca i problem renesansne komponente u njegovoj skulpturi, Peristil, 1961, 4. — *C. Fisković*, Juraj Dalmatinac, Zagreb 1963, 1983. — *K. Prijatelj*, Studije o umjetninama u Dalmaciji, I—V, Zagreb 1963, 1968, 1975, 1983, 1989. — *B. Fučić*, Istarske freske, Zagreb 1963. — *I. Fisković*, Prijedlog za kipara Jurja Petrovića, Peristil, 1965—66, 8—9. — *C. Fisković*, Kultura dubrovačkog ladanja, Split 1966. — *K. Prijatelj*, Dubrovačko slikarstvo XV. i XVI. stoljeća, Zagreb 1968. — *A. Horvat*, Između gotike i baroka, Zagreb 1975. — *M. Cionini-Visani* i *G. Gamulin*, Julije Klovčić, Zagreb 1977. — *A. Markham Schulz*, Niccolò di Giovanni Fiorentino and Venetian Sculpture of the Early Renaissance, New York 1978. — *Juraj Matejev Dalmatinac* (zbornik), Radovi IPU, 1979—82, 3—6. — *R. Ivančević*, Mješoviti gotičko-renesansni stil arhitekta Jurja Matejeva Dalmatinca, Prilozi—Dalmacija, 1980. — *I. Fisković*, Neki vidovi umjetničkog rada Jurja Dalmatinca u Šibeniku i Splitu, Radovi HJZ, 1981, 27—28. — *C. Fisković*, Sorkočevićev ljetnikovac na Lapadu, Rad JAZU, 1982, 397. — *N. Grujić*, Prostori dubrovačke ladanjske arhitekture, ibid., 1982, 399. — *K. Prijatelj*, Dalmatinsko slikarstvo XV. i XVI. stoljeća, Zagreb 1983. — *G. Gamulin*, Neki problemi renesanse i baroka u Hrvatskoj, Peristil, 1983, 26. — *R. Ivančević*, Slikarski predložak renesansnog reljefa Krštenja u Trogiru, Peristil, 1984—85, 27—28. — *I. Lentić*, Dubrovački zlatari, Zagreb 1984. — *S. Kokole*, O uprašanju renesansnih elemenata u kiparskom opusu Jurja Dalmatinca, ZUZ, 1985, 21. — *R. Ivančević*, *K. Prijatelj*, *A. Horvat* i *N. Šumi*, Renesansa u Hrvatskoj i Sloveniji, Beograd—Zagreb—Mostar 1985. — Zlatno doba Dubrovnika (katalog), Zagreb 1987. — *C. Fisković*, Prilog poznavanju kiparstva i graditeljstva 15. i 16. stoljeća u Rabu, Rapski zbornik, Zagreb 1987. — *R. Ivančević*, Ikonološka analiza ranorenesansne kapele Sv. Ivana Ursinija u Trogiru, Prilozi—Dalmacija, 1986—87, str. 244—287. — *M. Gamulin*, Tvrđalj Petra Hektorovića u Starom Gradu na Hvaru, Zagreb 1988. — *D. Vukičević-Samaržija*, Likovna kultura visoke renesanse za vrijeme Klovčićeva boravka u Ugarsko-hrvatskom kraljevstvu, Radovi IPU, 1988—89, 12—13. — *C. Fisković*, Ivan Duknović u domovini, Split 1990. — *N. Grujić*, Ladanjska arhitektura dubrovačkog područja, Zagreb 1991. — Likovna kultura Dubrovnika, Zagreb 1991. — *B. Šišić*, Dubrovački renesansni vrt, Dubrovnik 1991. — *I. Fisković*, Renesansno kiparstvo, u: Katalog: Tisuću godina hrvatske skulpture, Zagreb 1991. — *R. Ivančević*, Trogirski loža: TEMPLVM IVRIS ET ARA IVSTITIAE (1471),